

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

FOTOĞRAF GRAFİK

TORS

ANKARA 2007

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	3
1. TORS İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	3
1.1. Tanımlar	3
1.1.1. Tors	3
1.1.2. Heykel.....	4
1.2. Tors Çiziminde Ölçü-Oran.....	5
1.3. Tors Çizerken Dikkat Edilecek Noktalar	6
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	13
2. HACİMLENDİRME	13
2.1. Hacimlendirmede Dikkat Edilecek Noktalar	13
2.2. Örnek Çalışmalar	15
UYGULAMA FAALİYETİ	18
MODÜL DEĞERLENDİRME	25
KAYNAKLAR.....	28

AÇIKLAMALAR

MODÜLÜN KODU	211GS0046
ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL/MESLEK	Ortak Alan
MODÜLÜN ADI	Tors
MODÜLÜN TANIMI	Tors ile ilgili temel kavram ve uygulama konularının anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32 +40/16
ÖNKOŞUL	Basit Geometrik Formların Çizimi, Cansız Modellerden Çizimler modüllerini almış olmak
YETERLİK	Tors çizimi yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında torsu gözlemleyip inceleyecek, ölçü-oran ve kompozisyon ilkelerine uygun çizimini yapabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Torsu zemin (kaide) üzerine yerleştirerek kâğıda yerleştirme planını yapabilecek ve farklı bakış noktalarından torsu ölçü-oran kurallarına uygun kâğıt üzerine geometrik formlarla ifade edebileceksiniz.2. Torsu aslına uygun olarak çizebileceksiniz. Kompozisyonu, ışığın yönüne göre desen tekniğine uygun hacimlendirebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı vb. Donanım: Şövale, resim altlığı, resim kağıdı, tors, numaralı resim kalemleri, kaide, konu ile ilgili görsel yayınlar
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru yanlış vb.) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili öğrenci,

Yüzyıllar boyu insan bedeni, uygarlıkların başlıca ifade konularından biri olmuştur. Bilimi ve yeni buluşları kültür gelişmesinin temeli kabul eden topluluklar en yoğun uğraşlarını insan bedenini incelemekte vermişlerdir.

Antik Yunan ve Roma Uygarlığı kusursuzluğu, kadın ve erkeği tanırlaştırmakla elde etti. Kusursuz görünen matematik oranlar ve ideal ölçülere uygun bir figür oldu. Bu dönemdeki eserler sanatsal açıdan bugün dahi benzersiz kabul edilmektedir.

Desende insan figürü çizimine hareketsiz modelden (Torstan) çizimler ile başlanması gerekir. Tors çizimi ile ideal ölçüdeki insan formunu doğru olarak çizmek canlı insan figürü çiziminde kolaylık sağlayacaktır.

Hazırlanan bu modülde tors ve heykel tanımları, tors çiziminde ölçü, oran, tors çizim uygulamaları ve çizerken dikkat edilecek noktaları ele alacağız.

Modül sonunda öğrendiğiniz bilgi ve becerileri sanatla ilgili tüm alanlarda kullanabilir ve hatasız bir biçimde insan figürünün temeli olan tors çizim uygulamaları yapabilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında torsu zemin (kaide) üzerine yerleştirerek kâğıda yerleştirme planını yapabilecek ve farklı bakış noktalarından torsu ölçü-oran kurallarına uygun, kâğıt üzerine eskiz çizimini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Torsu göze uygun mesafede ve seviyede değişik duruşlarda inceleyiniz.

1. TORS İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Tanımlar

1.1.1. Tors

Latince kökenli bir kelimedir. Arkeolojide baş, kol ve bacakları kopuk gövde parçası olarak bulunmuş heykellere verilen addır.

Tors ile ilgili en önemli örnekler eski yunan sanatına aittir. Torsun kendi içinde bir estetik değere sahip olduğu 19. yüzyılda anlaşılmış ve özellikle baş, kol ve bacaksız betimlenen heykeller yapılmıştır. Günümüzde ise tors heykeller resim atölyelerinde öğrencilerin desen çalışması yapmaları için model olarak kullanılmaktadır.

Resim1.1:Tors Resim1.2:Tors

1.1.2. Heykel

Üç boyutlu sanat yapıtlarının yaygın adıdır. Heykelin diğer sanat eserlerinden farkı en, boy ve yüksekliğinin hacimli biçimde ve bu üç boyutunda görünebilmesidir. Heykel hacim sanatıdır. Heykel ressamı form, oran, plan ve hacim kaygılarıyla ilgilenir. Resim ile heykel sanatının birleştikleri düşünce, biçim tasarısıdır

Resim1.3 Şekil 1.4

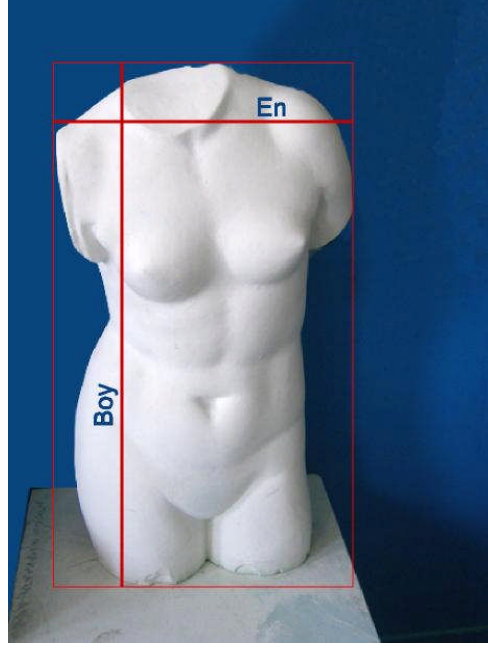

Resim1.5 Şekil 1.6 Resim1.7 Şekil 1.8

1.2. Tors Çiziminde Ölçü-Oran

Tors öğrencilerin insan modeli üzerinde ölçü ve oran oluşturmalarında önemli kolaylık sağlar.

Tors, insan vücudunun en önemli ve en büyük parçası olan gövdesini göstermektedir. Ölçüleri insan vücudunun ölçülerine birebir uyduğu için yapılan oranlamalar daha doğru olur. Ancak bu parçanın dikey bir dikdörtgene benzediği unutulmamalıdır. Torsun boyu, eninin iki misli civarındadır; kol ve bacaklar olmadığı için ölçülendirme en ve boy arasında yapılır.

Resim1.9

1.3. Tors Çizerken Dikkat Edilecek Noktalar

- Çizmeye başlamadan önce genel biçimi, en basit geometrik biçimlerde zihinde oluşturulur.
- Torsun temel formu dikey bir dikdörtgendir. Ölçülendirme en boy arasında yapılır. Torsun boyu eninin iki misli civarındadır. Kalemle ölçü alma tekniği ile dikdörtgenin eni ve boyu arasındaki oran tespit edilir.

Resim1.10 Resim1.11

- Tors çiziminde aks çizgi araştırmaları önemlidir. Aks çizgileri dikkate alınarak torsun genel hatları çizilir, iç formlar belirlenir.
- Oranlara dikkat edilerek torsun karakteristik yapısı belirginleştirilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

UYGULAMA

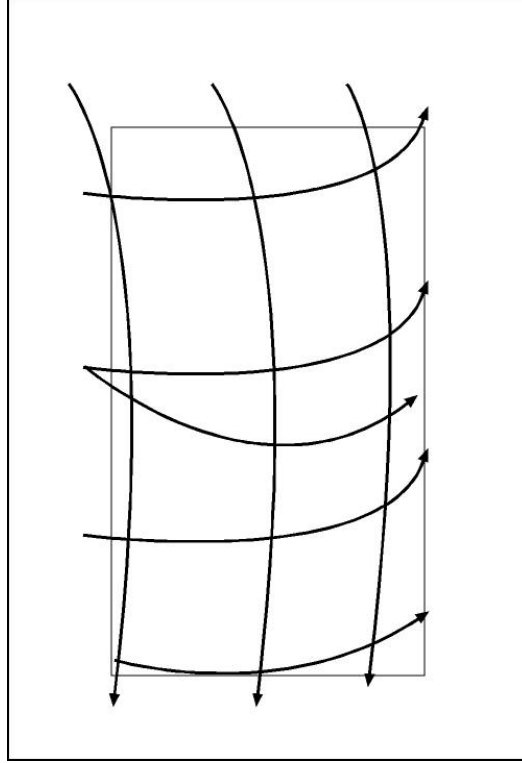
Resim1.12

Kullanılan araç gereçler

- Resim kağıdı 35x50 cm
- Resim kalemi 2B, 4B, 6B.
- Kadın erkek tors figürü

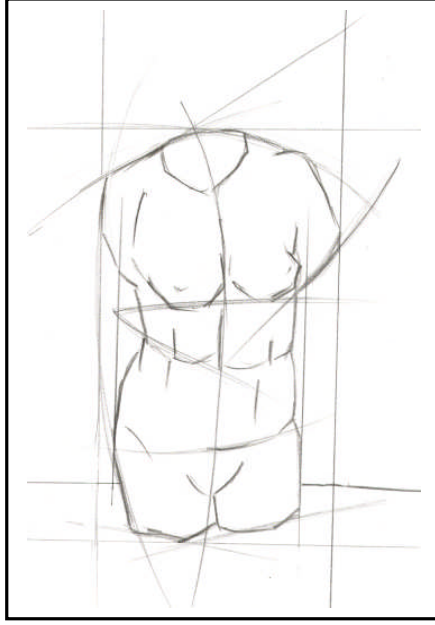
Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda torsun geometrik yapısının eskizini çizmiş olacaksınız.

- **Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.**
- Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştiriniz. Fon düzenlemesini yapınız.
- **Kompozisyonu kurarken dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurunuz.**
- 35x50 cm boyutlarında resim kâğıdınızı dik tutarak kompozisyonu kâğıda yerleştirme planını yaparken ölçü almayı unutmayınız.
- **Torsun temel formu dikey dikdörtgendir ve boyu eninin iki misli civarındadır. Ölçülendirme en boy arasında yapılır.**
- Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çiziniz.
- **Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.**
- Torsun proporsiyonlarını araştırma çizgileriyle oluşturunuz. (omuzların duruşu, kalça duruşu, bel kemiği eğrisi).

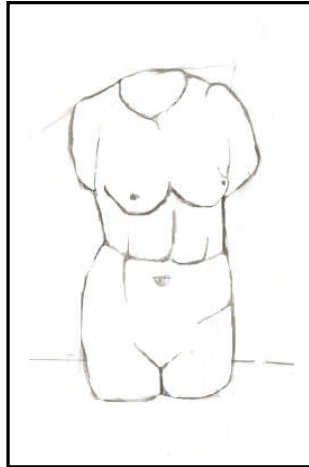
Şekil 1.13

- **Bedenin eksenini bel kemiğidir. Düz olmamalıdır. Çünkü her türlü harekete izin verecek şekilde esnekler.**
- Aks çizgilerini dikkate alarak torsun genel hatlarını çiziniz ve iç formları (anatomik özellikler) belirleyiniz.

Şekil 1.14

- Kâğıda yerleştirilen çizgiler sadece çizgisel alt yapı içindir.
 - Tüm araştırmayı gözden geçirmeli ve sadece kesin olduğu düşünülen çizgilerin üzerinden geçilmelidir.
- Oranlara dikkat ederek torsun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler ile belirginleştiriniz.

Şekil 1.15

UYGULAMALI TEST

Torsun geometrik yapısının eskizinin çizimini yapınız ve bu çalışmanızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Torsun eskizini çizerek kendinizi ölçünüz		
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Malzemeyi temin ettiniz mi?		
Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştirdiniz mi?		
Fon düzenlemesi yaptınız mı?		
Kompozisyonu kâğıda yerleştirirken ölçülendirme yaptınız mı?		
Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çizdiniz mi?		
Torsun proporsiyonlarını araştırdınız mı?		
Torsun genel hatlarını aks çizgilerini dikkate alarak çizdiniz mi?		
Torsun karakteristik yapısını serbest çizgiler ile çizdiniz mi?		
Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız Tamamı EVET ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

İşyerinde hukuk kuralları çerçevesinde özlük haklarınızın neler olabileceğini öğreneceksiniz.

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında torsu aslına uygun olarak çizebilecek ve kompozisyonu ışığın yönüne göre desen tekniğine uygun hacimlendirebileceksiniz.

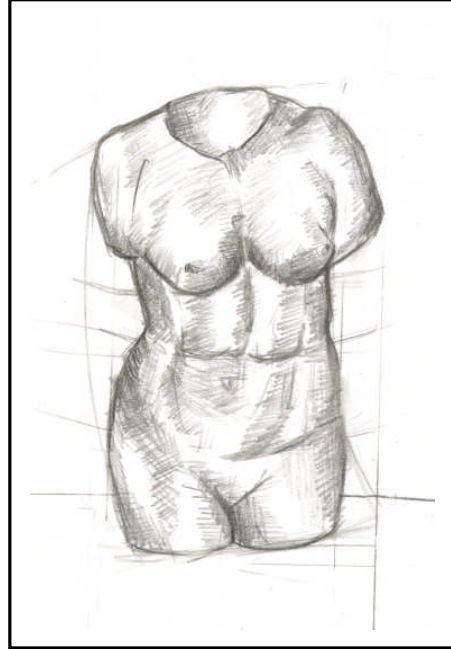
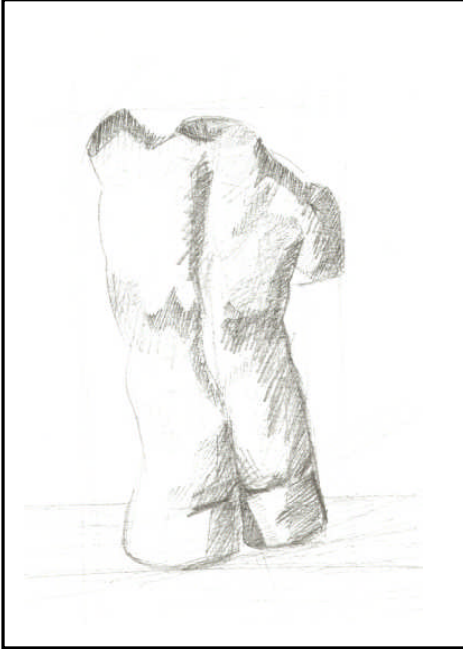
ARAŞTIRMA

- Tors üzerinde ışık-gölge planlarını inceleyiniz.

2. HACİMLENDİRME

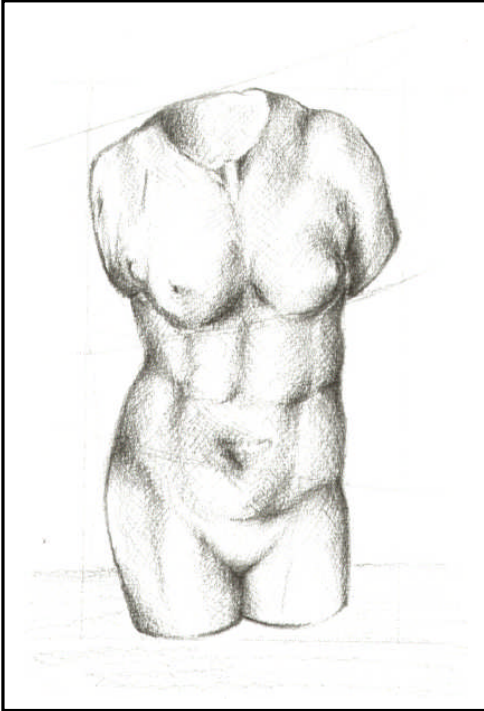
2.1. Hacimlendirmede Dikkat Edilecek Noktalar

- Dış hatları doğru olarak çizilen torsun, ışığın geliş yönüne göre ışık gölge planları tespit edilir.

Şekil 2.1 Şekil 2.2

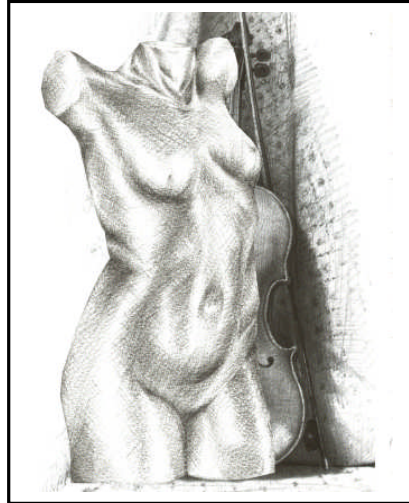
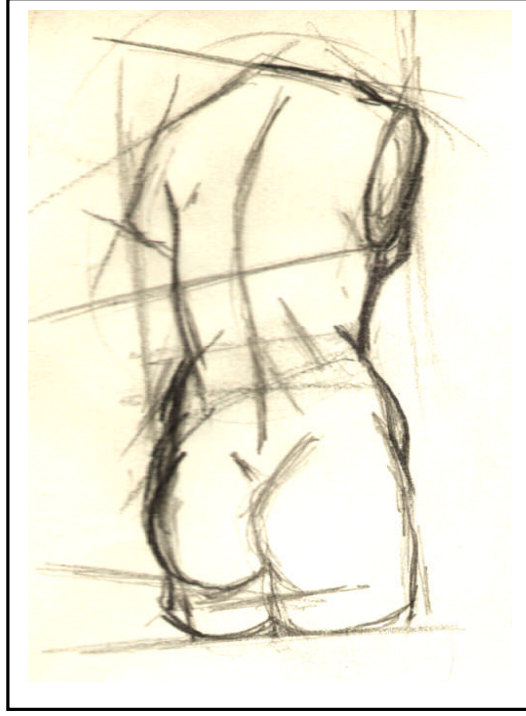
- Torsun anatomik yapısına göre iç formlar (omuz başı, göğüs, kalça duruşu) açık-koyu değerler kullanılarak belirginleştirilir.
- Koyu kısımlar anatomik incelemenin derinleşmesine imkân sağladığından, ışıklı kısımlar öne çıkar.
- Hacim verirken çizgilerin yönü, formun yüzey yapısına uygun olmalıdır.

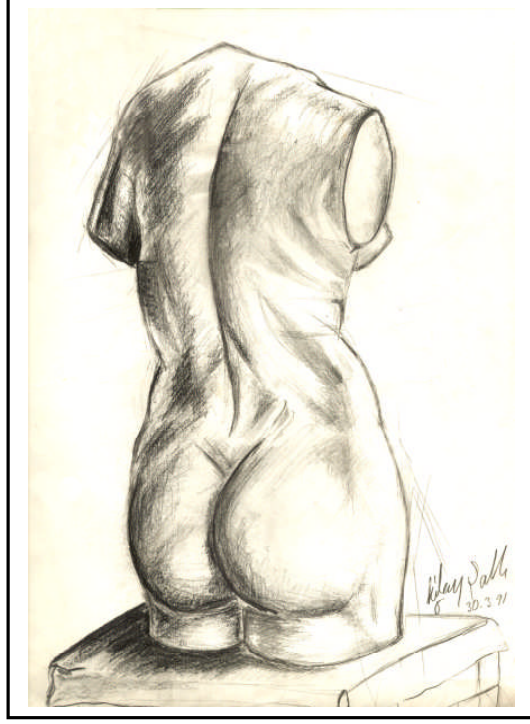
Şekil 2.3 Şekil 2.4

- Figürün öne çıkmasını sağlamak için arka planda (fon) ışığın yönüne göre gölgelendirme yapılır.

2.2. Örnek Çalışmalar

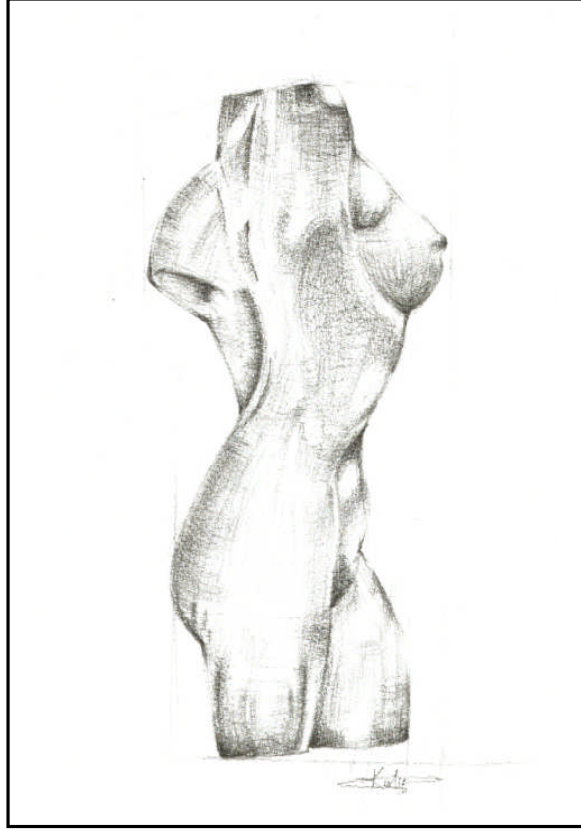
Şekil 2.5

Şekil 2.6

Şekil 2.7

Şekil 2.8

UYGULAMA FAALİYETİ

Şekil 2.9

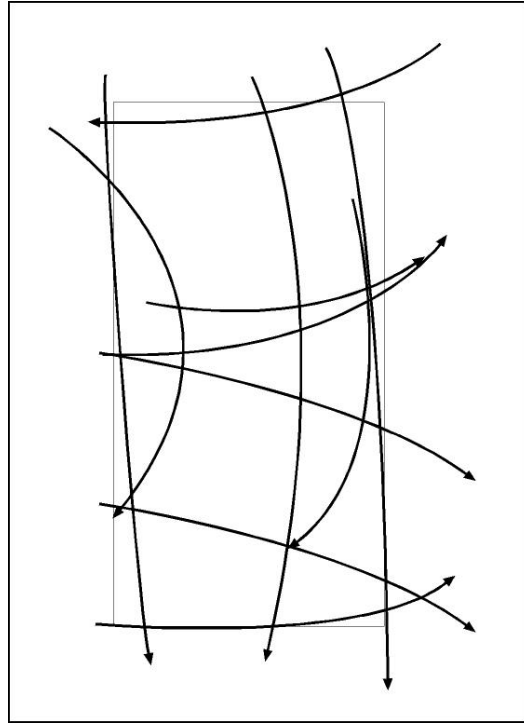
Kullanılan araç gereçler

- Resim kağıdı 35x50 cm
- Resim kalemi 2B, 4B, 6B.
- Kadın erkek tors figürü

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda kadın ya da erkek tors figürünü kara kalem ile hacimlendirmiş olacaksınız.

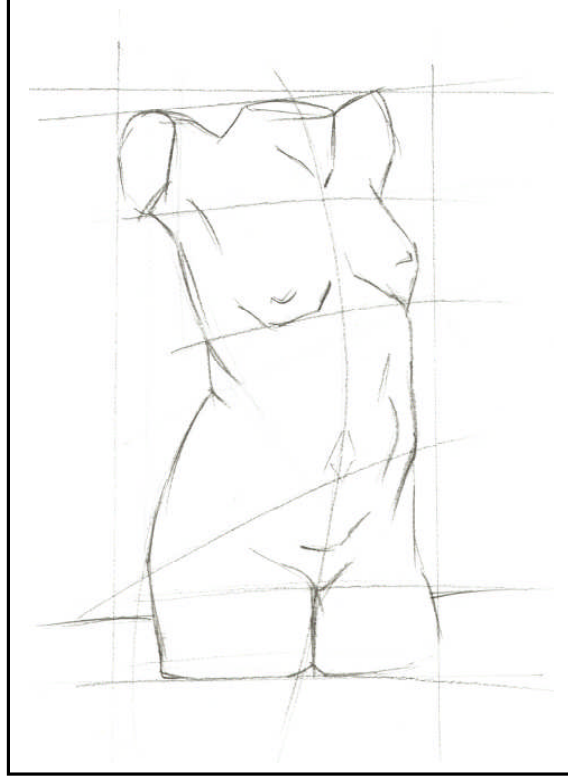
- Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
- Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştiriniz.
- Kompozisyonu kurarken dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurunuz.

- 35x50 cm boyutlarında resim kâğıdınızı dik tutarak kompozisyonu kâğıda yerleştirme planını yaparken ölçü almayı unutmayınız.
- Torsun temel formu dikey dikdörtgendir ve boyu eninin iki misli civarındadır. Ölçülendirme en boy arasında yapılır.
- Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çizin.
 - Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.
- Torsun proporsiyonlarını araştırma çizgileriyle oluşturunuz. (omuzların duruşu, kalça duruşu, bel kemiği eğrisi).
 - Bedenin ekseni bel kemiğidir. Dümdüz olmamalıdır. Çünkü her türlü harekete izin verecek şekilde esnektir.

Şekil 2.10

- Aks çizgilerini dikkate alarak torsun genel hatlarını çiziniz ve iç formları (anatomik özellikler) belirleyiniz.

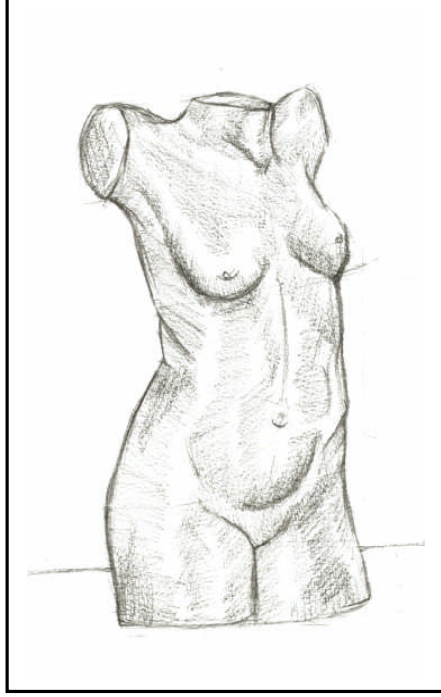
Şekil 2.11

- Kâğıda yerleştirilen çizgiler sadece çizgisel alt yapı içindir. Tüm araştırmayı gözden geçirmeli ve sadece kesin olduğu düşünülen çizgilerin üzerinden geçilmelidir.
- Oranlara dikkat ederek torsun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler ile belirginleştiriniz.

Şekil 2.12

- Işığın geliş yönüne göre tors üzerinde ışık-gölge planını tespit ediniz.
 - Işık planlarını doğru olarak yerleştirmek önemlidir, böylelikle figürün hacmi iyice belirlenir.
- Torsun anatomik yapısına göre iç formları (omuz başı, göğüs, kalça duruşu) açık-koyu ton değerleriyle hacimlendiriniz.

Şekil 2.13

- Koyu kısımları, anatomik incelemenin derinleşmesine imkân sağlar ve ışıklı kısımları öne çıkarır.
- Hacim verirken çizgilerinizin yönünü, formun yüzey yapısına uygun kullanınız.
- Çiziminizde en son koyuluk değerlerini vererek çalışmanızı bitiriniz.

Şekil 2.14

ÖNERİ

Tors üç boyutlu bir görüntüye sahip olduğu için en, boy ve yüksekliğini aynı anda görme imkanı vardır. Bu nedenle farklı yönlerden tors etütleri yapınız.

UYGULAMALI TEST

Torsun eskiz çizimini yaparak kara kalem tekniği ile hacimlendirmesini yapınız ve bu çalışmanızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Torsu kara kalem tekniği ile hacimlendirerek kendinizi ölçünüz		
Açıklama: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Malzemeyi temin ettiniz mi?		
Malzemeyi temin ettiniz mi?		
Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştirdiniz mi?		
Fon düzenlemesi yaptınız mı?		
Kompozisyonu kâğıda yerleştirme planı yaptınız mı?		
Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çizdiniz mi?		
Torsun proporsiyonlarını aks çizgileri ile çizdiniz mi?		
Genel hatlar için aks çizgilerini dikkate aldınız mı?		
Işığın geliş yönüne göre ışık-gölge planını tespit ettiniz mi?		
Torsun anatomik yapısına dikkat ettiniz mi?		
Hacimlendirmeyi kara kalem tekniğine uygun çalıştınız mı?		
Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı EVET ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modül sonunda kazandığımız yeterliği aşağıdaki tors çizimini ve hacimlendirme çalışmasını yaparak değerlendiriniz.

Kullanılan araç gereçler

- Resim kağıdı 35x50 cm
- Resim kalemi 2B, 4B, 6B.
- Kadın erkek tors figürü
 - Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
- Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştiriniz. Fon düzenlemesini yapınız.
 - Kompozisyonu kurarken dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurunuz.
- Boyutları 35x50 cm olan resim kâğıdınızı dik tutarak kompozisyonu kâğıda yerleştirme planını yaparken ölçü almayı unutmayınız.
 - Torsun temel formu dikey dikdörtgendir ve boyu eninin iki misli civarındadır. Ölçülendirme en boy arasında yapılır.
- Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çiziniz.
 - Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.
- Torsun proporsiyonlarını araştırma çizgileriyle oluşturunuz. (omuzların duruşu, kalça duruşu, bel kemiği eğrisi).
 - Bedenin ekseni bel kemiğidir. Dümdüz olmamalıdır. Çünkü her türlü harekete izin verecek şekilde esnektir.
- Aks çizgilerini dikkate alarak torsun genel hatlarını çiziniz ve iç formları (anatomik özellikler) belirleyiniz.
 - Kâğıda yerleştirilen çizgiler sadece çizgisel alt yapı içindir. Tüm araştırmayı gözden geçirmeli ve sadece kesin olduğu düşünülen çizgilerin üzerinden geçilmelidir.

- Oranlara dikkat ederek torsun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler ile belirginleştiriniz.
- Işığın geliş yönüne göre tors üzerinde ışık-gölge planını tespit ediniz.
 - Işık planlarını doğru olarak yerleştirmek önemlidir, böylelikle figürün hacmi iyice belirlenir.
- Torsun anatomik yapısına göre iç formları (omuz başı, göğüs, kalça duruşu) açık-koyu ton değerleriyle hacimlendiriniz.
 - Koyu kısımları anatomik incelemenin derinleşmesine imkân sağlar ve ışıklı kısımları öne çıkarır.
- Yuvarlak hatlı bölgeleri dairesel yönlü çizgiler kullanarak hacimlendiriniz.
- Çiziminizde en son koyuluk değerlerini vererek çalışmanızı bitiriniz.
- Arka planı (fon) ışık yönüne göre hafifçe koyulaştırılarak figürün ön plana çıkmasını sağlayınız.

ÖNERİ

Tors üç boyutlu bir görüntüye sahip olduğu için en, boy ve yüksekliğini aynı anda görme imkânı vardır. Bu nedenle farklı yönlerden tors etütleri yapınız.

UYGULAMALI TEST

Torsu kara kalem tekniği ile hacimlendirerek kendinizi ölçünüz.		
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	Evet	Hayır
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Malzemeyi temin ettiniz mi?		
Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştirdiniz mi?		
Fon düzenlemesi yaptınız mı?		
Kompozisyonu kâğıda yerleştirme planı yaptınız mı?		
Torsunuzun yükseklik ve genişlik akslarını çizdiniz mi?		
Torsun proporsiyonlarını aks çizgileri ile çizdiniz mi?		
Genel hatlar için aks çizgilerini dikkate aldınız mı?		
Işığın geliş yönüne göre ışık-gölge planını tespit ettiniz mi?		
Torsun anatomik yapısına dikkat ettiniz mi?		
Hacimlendirmeyi kara kalem tekniğine uygun çalıştınız mı?		
Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. Kendinizi yeterli görmüyorsanız modülü tekrar ediniz. Cevaplarınız doğru ise bir sonraki modüle geçmek için ilgili kişiler ile iletişim kurunuz.

KAYNAKLAR

- BOZER Zehra, (Ders notları)
- HEPGÜLDAL Betül, (Ders notları)
- HOGARTH Burne, **Sanatsal Anatomi**, Engin Yayıncılık
- CERVER Francisco Asensio, **Çizim Teknikleri**, Literartür Yayıncılık
- PARRAMON Jose M. **İnsan Figürü**, Remzi Kitabevi.
- ÇAĞLARCA Sadettin, **Resim-Heykel**, İnkılap Yayınevi.
- CONTİ Flaulo, **Eski Yunan Sanatı**, İnkılap ve Aka Yayınevi.
- EROĞLU Kadriye, (Ders notları)
- TEPECİK Adnan, **Desen**, Ya-pa Yayıncılık.
- SÖZEN Metin, TANYELİ Uğur, **Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi.